

Mgr Van den Gheyn,

VIJFTIG JAAR VOORZITTER VAN DE MAATSCHAPPIJ
VOOR GESCHIEDENIS EN OUDHEIDKUNDE TE GENT

Sedert vijftig jaar neemt Monseigneur Gabriel Van den Gheyn het voorzitterschap waar van de Maatschappij voor Geschied- en Oudheidkunde van Gent. Hij werd verkozen op 8 October 1901 ter vervanging van baron de Maere d' Aertrijcke, overleden in 1900. Hij is medestichter der Maatschappij in 1894 en was secretaris sedert 1897.

Reeds in 1927, gedurende een plechtigheid waarbij het Stadsbestuur, evenals nu, zich wel had willen aansluiten, vierden wij de vijftentwintigste verjaring van zijn voorzitterschap, zonder te vermoeden dat wij het geluk zouden kennen dit voorzitterschap een halve eeuw te zien bereiken. Een ongelooflijke jeugdigheid en een heldere geest laten onze voorzitter toe één van de belangrijkste maatschappijen voor Oudheidkunde te besturen met een autoriteit die geenszins wordt geremd door zijn 89-jarige ouderdom. Onze hulde gaat naar een onvermoeibare verknochtheid die onaangetast is gebleven niettegenstaande de last der jaren. Wat wij vijftentwintig jaar geleden zegden kan heden herhaald worden, zonder er één woord van weg te laten: « Dank zij zijn vruchtbare werkzaamheid, dank zij zijn aanmoedigingen aan jonge geleerden en liefhebbers, dank zij ook zijn standvastigheid, bekleedt de Gentse vereniging een zeer eervolle rang onder de wetenschappelijke maatschappijen van ons land. Doch niet alleen naar de offervaardige voorzitter gaat de erkentelijkheid der leden, doch ook naar de geschiedschrijver der kunst, naar de wakkere beschermer onze kunstschaten ». Wij mogen er bij voegen dat Monseigneur Van den Gheyn recht heeft op de hulde, niet alleen van onze maatschappij, doch ook van de Stad. De buitengewone diensten die hij haar steeds bewezen heeft, en nog bewijst, door de bescherming van haar patrimonium — namelijk onze hoofdkerk — zijn zó bekend dat het onnodig is er verder op aan te dringen.

Voegen wij hierbij dat deze buitengewoon lange loopbaan aan de figuur van Monseigneur Van den Gheyn een aangrijpend reliëf verleent. Monseigneur Van den Gheyn is een getuige. Hij is de laatste overlevende der stichters van de maatschappij en gedurende 56 jaar heeft hij het leven van onze vereniging meegeleefd. Meer nog: sedert meer dan vijftig jaar is hij werkend lid van al de maatschappijen en commissies die het kunst- en archeologisch leven onze stad beheersen en is hij gemengd in alle manifestaties van dit leven hetzij met betrekking tot de kerken, tot de musea, tot de historische monumenten en stadsgezichten. Hij beleefde de heldenperiode der grote herstellingen en stadsveranderingen van het begin onze eeuw. Zijn deel in de genomen beslissingen was overwegend. Hij was de vriend van dezen aan

wie Gent de glans van haar geschiedkundige en archeologische school te danken heeft. Wij noemen: Pirenne, Bergmans, Van Duyse, Fredericq, Fris, Hulin de Loo, Ferdinand en Victor vander Haeghen, Alfons Van Werveke, al deze geesten die aan de wetenschap een culturele verfijning paarden, die wij in mindere mate ontmoeten bij de huidige geleerden.

Aan deze vooraanstaande priester, aan deze onvermoeibare dienaar van het schone, aan deze patriot tenslotte, hebben de blijken van erkentelijkheid niet ontbroken. Z. H. de Paus heeft hem, ter bekroning zijner loopbaan, een hoge kerkelijke waardigheid verleend; de Belgische Staat beloonde hem met de meest vooraanstaande orden; onze Maatschappij bood hem, nu vijftig jaar geleden, een zilveren gedenkpenning aan.

Een zo vereerde personaliteit op een waardige wijze vieren was geen gemakkelijke taak. Het bestuur der Maatschappij heeft gemeend dat het de jubilaris genoeg zou doen één der zalen van het Museum der Byloke naar hem genaamd te zien. Mgr. Van den Gheyn is sedert lange jaren Voorzitter van de Commissie van het Museum voor Oudheden, museum waarvoor hij steeds de grootste belangstelling heeft betoond. Een gedenkplaat werd aangebracht in de refter der abdij, waar de afdeling religieuze kunst is ondergebracht. De onthulling der plaat in het museum gaf aanleiding tot een sympathiebetuiging waarvan men hier verder het relaas zal aantreffen. Dit nummer van onze Handelingen is dan ook gewijd aan het merkwaardig jubileum van onze geëerde voorzitter. Men vindt er een schets zijner lange wetenschappelijke loopbaan evenals een lijst zijner werken.

MANIFESTATIE MONSEIGNEUR VAN DEN GHEYN

Deze sympathiebetuiging greep plaats in het Museum der Byloke op 16 December 1951 te 11 uur 's morgens in tegenwoordigheid van talrijke vrienden en bewonderaars van de jubilaris.

Het Bestuur der Maatschappij was vertegenwoordigd door de HH. Professoren H. Van Werveke en Duverger, ondervoorzitters, Prof. De Laet, secretaris en Dr H. Nowé, bibliothecaris-penningmeester. Z.E. de Bisschop van Gent, weerhouden, liet zich vervangen door de Eerw. Heer Vicaris-Generaal De Keersmaecker. Vermelden wij de tegenwoordigheid van de heer Haus, Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep, en van talrijke leden der Commissie der Gevangenen, waarvan Monseigneur Van den Gheyn sedert lange jaren voorzitter is. Het College van Burgemeester en Schepenen had er aan gehouden een zeer bijzondere hulde te brengen aan de geleerde die, gedurende zoveel jaren zulke voorname diensten aan de stad had bewezen. Het College was vertegenwoordigd door de heer Em. Claeys, Burgemeester en de HH. Schepenen De Grootte en Jos. Vermeulen. Onder de aanwezigen noederen wij ook de heer J. Denijs, Conservator van het Rijksarchief te Gent, Prof. Dr R. Apers, Hoofdbibliothecaris der Hogeschool, Eerwaar-

de Broeder Alfred, Inspecteur der St. Lucasscholen, de HH. Kanunniken De Kesel, De Keyzer en Van Imschoot, de heer A. Van der Stegan, oud-burgemeester van Gent, de Eerwaarde Heer Schailé, Bestuurder van het St. Lievensinstituut, de Eerwaarde Broeder Firmin, leraar aan de St. Lucasschool, de Eerwaarde Heer Zwaenepoel, leraar aan het St. Lievensinstituut.

Prof. H. VAN WERVEKE, ondervoorzitter, gaf lezing van talrijke huldetelegrammen gericht tot de jubilaris, en sprak daarna de volgende rede uit :

Monseigneur,

Op 8 October van dit jaar was het een halve eeuw geleden, sinds de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde van Gent U tot haar voorzitter verkoos. Dit feit is, geloof ik, op zich zelf reeds enig in de geschiedenis van de oudheidkundige kringen van ons land. Toch geeft het niet de volle maat van Uw bedrijvigheid noch van Uw verdiensten in de schoot van onze vereniging. Gij waart immers één van haar stichters. Gij waart aanwezig op de allereerste vergadering, die gehouden werd op 11 Maart 1893, te 8 uur 's avonds, in de Zonnestraat nr 6, ten huize van de heer de Maere d'Aertrycke, die dezelfde avond als onze eerste voorzitter werd aangesteld. Drie en een half jaren later, op 5 Maart 1897, werd Gij, samen met mijn vader, tot secretaris verkozen; op 25 October 1900 duidden de leden U tot ondervoorzitter aan, en eindelijk, op 8 October 1901, tot voorzitter, in vervanging van baron de Maere d'Aertrycke.

Van hen die toen lid waren is sinds lang niemand meer aanwezig. Maar een gunstig toeval heeft gewild dat de ondervoorzitter wie de taak is opgedragen U vandaag een welgemeende hulde te brengen, de zoon is van een dergene die, met U, de maatschappij boven de doopvont hebben gehouden. Ik heb, Monseigneur, van in mijn prilste jaren, in de huiskring Uw naam horen noemen als die van de voorzitter van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde, en ik ben een van de zeldzamen, vermoed ik, die met U het voorrecht delen de volledige reeks van haar uitgaven te bezitten.

Reeds in 1927 heeft de maatschappij U een eerste maal gevierd, niet vermoedende dat het eerste kwarteeuw voorzitterschap, waarvoor zij U toen huldigde, nog door een tweede kwarteeuw zou worden gevolgd. Zij bood U toen een zilveren gedenkpenning aan met Uw beeltenis. Toen, zoals nu, had het Stadsbestuur zich daarbij aangesloten. Een dergelijk huldebetoon kan niet in dezelfde vorm worden herhaald, noch kan het worden overtroffen, tenzij door de eenvoud en de oprechtheid van een plechtigheid als deze, waarin wij U onze bewondering zeggen voor de rijkheid en de verscheidenheid van Uw levens-taak, en voor de wonderbare veerkracht die Gij tot op Uw hoge leeftijd hebt mogen behouden.

Het zou mij te ver leiden, moest ik in deze toespraak een volledig

overzicht geven van Uw loopbaan, of ook maar de verschillende ambten en waardigheden opsommen die Gij, dikwijls gelijktijdig, hebt bekleed. Laat mij er enkel aan herinneren dat Gij U oorspronkelijk scheent te zullen specialiseren in de studie der theologie, en dat Uw belangstelling slechts bepaald een andere richting is uitgegaan, nadat Gij in 1889 superior zijt geworden van het Sint-Lievensgesticht. Dit ambt bracht U ook voorgoed terug in Uw geboortestad Gent. In die jaren hadt Gij Uw eerste schreden gezet op het gebied van de kunstgeschiedenis, in een reeks van artikels over de polychromie van kerkelijke gebouwen en van grafkelders. Nog in 1937 verscheen van Uw hand in het Bulletin van onze Maatschappij een soortgelijk artikel over de muurschilderingen in de krocht van Sint-Baafs.

Uw aanstelling tot ere-kanunnik van onze kathedraal, in 1894, bracht U in onmiddellijk contact met het grootse werk van onze vijftiende-eeuwse schilderkunst, dat voortaan in groeiende mate Uw belangstelling zou opeisen, met het Lam Gods. Van 1894 tot 1951 tel ik niet minder dan 23 bijdragen door U geschreven over de Van Eyck's, maar vooral over de polyptiek zelf. Gij zijt in veler ogen met het schilderij vergroeid. Gij hebt het in de eerste wereldoorlog voor de bezetter weten te verbergen, en hebt, na afloop ervan, de vreugde mogen smaken, de verspreide delen weer verenigd te zien in de kerk waarin zij thuis horen. Gij hebt er in de tweede wereldoorlog over gewaakt dat het in veiligheid zou worden gebracht, ver van het oorlogsgeweld. Het noodlot heeft het wel erg bedreigd, maar ten slotte is alles tot Uwe en onze vreugde weer terechtgekomen.

Talrijk zijn ook Uw publicaties op andere gebieden van de kunstgeschiedenis en van de oudheidkunde. Zij zijn van te uiteenlopende aard om er een algemeen overzicht van te geven. Slechts twee hoofd-trekken ervan wil ik hier naar voren brengen: de meeste hebben betrekking op kerkelijke kunst, en een aantal hunner handelen over de bewaring van de kunstwerken.

Ten slotte heeft de eigenlijke geschiedenis U evenmin onverschillig gelaten. Vooral de kerkelijke geschiedenis van Gent in de laatste twee eeuwen heeft Uw aandacht gevraagd. Ik noem in het bijzonder Uw bijdrage: «Le diocèse de Gand», verschenen in het collectief werk: «Un siècle de l'Eglise catholique en Belgique. 1830-1930».

Wanneer men de lijst overloopt van Uw publicaties — zij is lang; ik tel niet minder dan 80 nummers, en verschillende dezer nummers omvatten tal van kleinere geschriften — dan valt het op dat een belangrijk deel ervan in de uitgaven en voornamelijk in het Bulletin van onze Maatschappij is verschenen.

Maar dat kan de enige reden niet zijn, waarom onze voorgangers U, in 1901, tot voorzitter hebben verkozen. Ik vermoed dat de persoonlijkheid van de toen nog niet ten volle veertig jaar oude priester en zijn gezagvol optreden in de beraadslagingen de doorslag hebben gegeven. Zij moeten de leden, tot welke gezindheid zij ook behoorden, onvoorwaardelijk voor hem hebben gewonnen, want de beslissing hem aan het hoofd van de maatschappij te stellen werd met algemeenheid

van stemmen genomen, terwijl de keus op zovele oudere vakgenoten had kunnen vallen.

En sedertdien, Monseigneur, hebt Gij gedurende vijftig jaar de vergaderingen van de Maatschappij voorgezeten, en daarbij blijk gegeven van de eigenschappen die een voorzitter moeten kenmerken: gezag, onpartijdigheid, welsprekendheid en welwillendheid, in het bijzonder tegenover de meer bescheiden werkers en tegenover de jongere.

Er is meer. Gij hebt niet alleen de Maatschappij voorgezeten. Gij hebt — meen ik te mogen zeggen — haar voortbestaan verzekerd. Wij zijn het er wel allen over eens dat de werkzaamheid van onze kring hoogten en laagten heeft gekend. Zoals elke vereniging heeft ook zij, naast actieve jaren, er doorgemaakt, waarin verslapping onmiskenbaar was. Maar steeds zijt Gij de vlag geweest, om wie de getrouwen en de standvastigen zich bleven scharen, omdat Gij een traditie vertegenwoordigdet, die met de jaren eerbiedwaardiger werd.

Het moge U een grote voldoening zijn, Monseigneur bij de viering van Uw vijftigjarig voorzitterschap, te kunnen vaststellen dat de maatschappij een tijdperk van nieuwe bloei is ingetreden. Flinke nog jonge geleerden, die de volle maat van hun krachten kunnen inzetten, geven aan onze wetenschappelijke activiteit een totnogtoe ongekende impuls. Onze lezingen staan op een hoog peil. Onze Handelingen winnen gestadig aan omvang en innerlijke waarde. Daarvan is de bundel die zoëven van de pers is gekomen, een welsprekend getuigenis. Deze bloei van de Maatschappij is — meen ik — de mooiste gave die wij U op dit ogenblik kunnen aanbieden. Uit naam van onze leden wens ik U toe nog lange jaren van dat verheugend schouwspel te mogen genieten.

De Heer H. NOWÉ, conservator van het Museum der Byloke, richt vervolgens tot de Voorzitter der Maatschappij, tevens sedert 29 jaar Voorzitter van de Commissie van het Museum, de volgende woorden:

Monseigneur,

Het bestuur van onze Maatschappij kwam op de gedachte die intieme plichtigheid in het *Museum der Byloke* te laten geschieden en als blijk van erkentelijkheid U een zaal van dit Museum toe te wijden. Wij bedanken hartelijk de Heer Verhelst, Schepen voor Schone Kunsten, die ons niet alleen de nodige toelating daarvoor verleende, maar die ook onze onderneming ten volle ondersteunde. Wat mij betreft zag ik met het grootste genoegen het Museum voor Oudheden in die zaak betrokken. Men kan echter niet vergeten dat indien U sedert 50 jaar aan het hoofd staat van onze Maatschappij, U ook sedert 55 jaar lid zijt van de Commissie van dit Museum, commissie waarvan U gedurende 24 jaar secretaris geweest zijt, en waarvan U sedert 1923, dus sedert 28 jaar, het voorzitterschap waargenomen hebt. Dit wil zeggen dat gedurende meer dan een halve eeuw Uw persoon

nauw verbonden geweest is met het leven van ons Museum van Oudheidkunde, en het is wel de enige gelegenheid om dat hier te herinneren. Gij hebt hier drie conservators gekend: Herman van Duyse, Alfons van Werveke, en mijzelf, drie conservators die U met raad en daad geholpen hebt en nog altijd helpt. U hebt het Museum gekend toen het in de Lange Steenstraat gevestigd, of beter opgesteld was. U hebt zijn overplaatsen naar de Byloke meegeleefd. U hebt hier de latere veranderingen en verbeteringen met de grootste belangstelling en geestdrift aangemoedigd. Dit alles hebt U gedaan met een onverpoosde toewijding, met een toewijding gesteund op Uw helder en bedaard verstand, Uw ervaringen, Uw geleerdheid. Die toewijding is weliswaar een aspect van Uw verkleefdheid waarvan Uw bedrijvigheid in de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten van Gent ook getuige is. Maar voor wat ons Museum betreft, is Uw toewijding niet slechts het gevolg van loutere belangstelling voor de Nationale Oudheidkunde. Er schuilt iets meer daarin, iets dat misschien meer van sentimentele aard is, meer een gevoelskwestie, dus: U hebt dit Museum werkelijk lief. Ik zou op zijn Gents zeggen, dat het een stuk van Uw hart is, indien, nochtans het Lam Gods een dergelijk stukje nog vrijgelaten heeft! Maar daarvan ben ik overtuigd en ik geloof dat dit Museum nooit een voorzitter zal hebben die meer voelt voor die prachtige gebouwen, voor onze verzamelingen of voor hun presentatie.

En het is die toewijding, die buitengewone genegenheid, die wij hier ter gelegenheid van dit jubileum hebben willen erkennen. Ik zou haast zeggen dat wij Uw bedrijvigheid in Maatschappij en Museum, uw beide voorzitterschappen, hebben willen samensmelten om op algemene wijze de jarenlange diensten die U bewezen hebt te herdenken.

Voortaan zal een zaal van het Museum Uw naam dragen, en volgens Uw wens zal het de zaal zijn waar de godsdienstige voorwerpen en het grafbeeld van de ridder van Heusden tentoongesteld zijn. Het is niet de eerste maal dat een zaal wordt opgedragen aan een man die aan het Museum voorname diensten bewezen heeft.

Zo hebben wij een zaal Herman van Duyse, de man die de eerste onze verzamelingen rangschikte, een zaal Alfons van Werveke, die het Museum hier overgebracht heeft en buitengewoon verrijkt heeft, een zaal Maertens de Noordhout, ter nagedachtenis van een onzer grootste weldoeners.

Wat we voor die verdienstelijke mannen gedaan hebben na hun overlijden, hebben wij voor U willen doen, Monseigneur, wanneer wij nog het geluk hebben U in ons midden te hebben.

Monseigneur, gij blijft onze bejaarde maar ook altijd even jonge voorzitter, voorzitter van de Maatschappij, voorzitter van de Commissie, DE Voorzitter.

Mijn vurige wens, Mijnheer de Voorzitter, is dat U nog lange jaren het genoegen zult beleven Uw naam in onze grootse Refter te mogen lezen.

De Heer Emiel CLAEYS, Burgemeester der stad Gent, neemt daarna het woord, om uit naam onzer stad hulde te brengen aan de jubilaris :

Monseigneur,

De diepgaande en zeer oprechte hulde die U hier wordt gebracht verheugt ons ten zeerste. Met gevoelens van ware sympathie en hoogste verering schaart het Stadsbestuur zich bij Uw talrijke geleerde en enthousiaste vrienden die U vandaag komen feliciteren omwille van Uw schitterend Jubileum : 50 jarig Voorzitterschap van de Vereniging voor Geschied- en Oudheidkunde van Gent.

U hebt inderdaad door de verdienstelijkheid van Uw lange loopbaan aan Uw Stad en aan Uw land de vruchten van Uw uitzonderlijke talenten zeer mild geschonken.

Uw onder alle oogpunten gezegend leven hebt U werkelijk geheel gewijd aan de belangen der gemeenschap waartoe U behoort. De stam der Van den Gheyn's heeft aan België beroemde klokkengieters geschonken, maar voorwaar Uw naam, Uw schone naam, weerklinkt hier en ver in het buitenland als een welluidende en opwekkende klokken-ton, die trouwens ook bij benarde tijden als een vermanend en tot waakzaamheid wekkende stem kon worden gehoord.

Wij eren en huldigen U omdat ge midden Uw volk een vrome priester zijt en het purper dat Uw toog versiert wijst er op hoe ook het Hoogste Geestelijk Gezag de vruchtbaarheid van Uw apostolaat, hetwelke zich in zo diverse vorm uitoefende, op prijs stelde.

Wij eren U als oud-superior van het Gentse Sint-Lievenscollege, de schrandere opvoeder die gehele generaties van flinke intellectuelen wist te vormen ; wij eren U als schrijver van zo menig geschiedkundig boek, de competente biograaf van de bisschop Prins de Broglie, een zo veelzijdig en imponerend figuur in de rij der Gentse bisschoppen ; gij zijt de gezagvolle historicus van ons Bisdóm « ten tijde der eerste eeuw van de Belgische onafhankelijkheid » ; gij zijt een der knapste archeologen die Gent tot op heden telt, maar gij zijt vooral de welgewapende en onversaagde kamper voor het behoud alhier in de Gentse Kathedraal van het weergalooste meesterstuk der Middeleeuwse Schilderkunst.

Monseigneur, voor al hetgeen gij voor ons volk hebt gedaan betuigen wij U onze diepe erkentelijkheid, en de Hemel geve dat U nog heel wat blijde jaren moget beleven en aldus het geluk smaken kunt de heerlijke vruchten van Uwe arbeid te zien rijpen en te zien plukken, zoals dit reeds is geschied, onlangs, toen Van Eyck's polyp-tiek terug in de Vydtkapel werd geplaatst.

Van U mogen de opkomende generaties leren wat onverdroten werkzaamheid en onbeperkte toewijding vermag te verwezenlijken ; en tenslotte denken we er aan hoe gij nu ook er toe gemachtigd zijt te verklaren, zoals een befaamde Franse historicus uit de voorgaande eeuw in treffende woorden het zei op zijn levensavond : « Il y a au

monde quelque chose qui vaut mieux que les jouissances matérielles... c'est le dévouement à la science!».

Monseigneur, Uw hart en Uw geest stonden en staan nog ten dienste van uw geliefde stad. Daarom is het dat het volk, dat als 't ware de eerste en grote confident was en is van Uw wetenschappelijk ijveren U «in hou ende trou» gulhartig toejuicht en diep vereert.

In een humoristische en spontane toespraak, waarvan Mgr. Van den Gheyn het geheim bezit, dankte de Gevierde de Maatschappij voor de inrichting van dit huldebetoon. «Wat mij steeds heeft geleid», zegde hij o.a., «gedurende mijn lange loopbaan, is het plichtsbef. Ik deed alleen wat ik moest doen». Hij besloot zijn toespraak met de woorden, getuigen van een immers jeugdige werkkraft: «En wat moet ik thans doen? Voortdoen, zonder verzwakking!».

Onder de leiding van Conservator Nowé begaven de aanwezigen zich naar de refter der oude abdij, waar de verzameling «Religieuze Kunst» is ondergebracht. Aan de muur is een bronzen plaat gevestigd, dragend de volgende vermelding: «Religieuze Kunst. Zaal Mgr. Van den Gheyn». Zij werd onthuld onder algemeen handgeklap. Vervolgens werd, op de verdieping van het huis der abdis een ere-wijn geschonken en het huldebetoon eindigde in een atmosfeer van hartelijkheid.

LEVENSBSCHRIJVING VAN MGR. VAN DEN GHEYN

Monseigneur Gabriël Van den Gheyn werd geboren te Gent op 4 Februari 1862. Hij stamt uit de voorname familie der Mechelse klokkengieters der XVIe eeuw. Het gezin Van den Gheyn telde drie zonen, waarvan twee priester en geleerden werden: terwijl Gabriël een vooraanstaande plaats verwierf in de kunstgeschiedenis, werd Jozef, lid van de Jezuïetenorde, conservator van de Koninklijke Bibliotheek te Brussel.

De Geestelijke

Priester gewijd op 20 December 1884, scheen Gabriël Van den Gheyn zich te zullen specialiseren in de theologie en thomistische studie. Baccalaureus in Godgeleerdheid aan de Universiteit van Leuven op 20 Juli 1885, doctor op 18 Juli 1887, verwierf hij terzelfdertijd de graad van licentiaat (8 Juni 1886) en, vijf jaar later, van doctor in de Wijsbegeerte naar St Thomas (3 Februari 1891) met een opgelegd onderwerp: «Définition de la Religion». Gabriël Van den Gheyn was volkomen op het onderwijs aangewezen en van 27 Sept. 1888 af, vinden wij de jonge doctor in de Godgeleerdheid, in de Rhetorica van het college van Dendermonde. Twee jaar later wordt hij geroepen tot het beslommerend ambt van Bestuurder van het St-Lievensinstituut te Gent (19 April 1889). Dit ambt — dat hij gedurende 18 jaar bekleedde, tot op 15 September 1907 — zal, zoals wij zullen zien, aan zijn studiën

een nieuwe richting geven. De voornaamheid en de verdiensten van deze priester zouden, niettegenstaande zijn jeugdige ouderdom, voor hem de deuren openen van het Kapittel van St.-Bavo. Op 15 Augustus 1894 — hij was slechts 32 jaar oud — werd hij benoemd tot ere-kanunnik van St.-Bavo, waardigheid die hij bekleedde tot 12 April 1908. Intussen werden andere opdrachten hem toevertrouwd (deze van Bestuurder van het Werk der Arme Kerken, in 1897, en van Bisschoppelijke bezoeker der Kloosters, in 1907), die hem noopten ontslag te nemen als bestuurder van het St.-Lievensinstituut. Van dan af zullen de opdrachten en bevoegdheden van kanunnik Van den Gheyn hem een van de meest vooraanstaande personaliteiten maken van de Bisschoppelijke geestelijkheid: Titulair Kanunnik (11 April 1908), Schatbewaarder van de kerk (15 Maart 1913), Groot Cantor (15 September 1917), lid van de Bisschoppelijke Raad (3 Juni 1919), en, sedert 24 October 1917, archivaris van het Bisdome, functie die gerechtvaardigd was door de historische studiën waaraan hij zich wijdde. Z.H. de Paus, verhief hem tot Huiselijk Prelaat en bekroonde alzo Monseigneur Van den Gheyn voor een leven van verknochtheid aan de Kerk en aan de Godsdiensstige Kunst.

De Oudheidkundige en Geschiedschrijver

Als doctor in de Godgeleerdheid scheen Monseigneur Van den Gheyn dus voorbestemd tot de studie der wijsbegeerte en der godsdiensstige geschiedenis. Drie omstandigheden zouden echter aan zijn studie een andere richting geven. Zijn ambt van bestuurder van het St.-Lievensinstituut nam hem zoever in beslag dat hij de nodige berusting niet meer kon vinden voor wijsgerige studie. Intussen had zijn vriend, de kunstenaar P. Raoux, van Brugge, hem de ontdekking gemeld van gepolychromeerde grafsteden te Brugge. Deze twee omstandigheden hebben de roeping van Monseigneur Van den Gheyn bepaald, als oudheidkundige en geschiedschrijver. Dit was het vertrekpunt van een reeks studiën (uitgegeven vanaf 1889) over gepolychromeerde grafsteden in de kerken van Vlaanderen en Zeeland. Deze opzoekingen leidden naar het onderzoek der muurschilderijen in de kerken en lieten hem toe algemene gevolgtrekkingen te maken over de beschildering der kerken in de Middeleeuwen. Deze navorsingen op het gebied der godsdiensstige kunst brachten Monseigneur Van den Gheyn er toe zich meer speciaal te wijden aan de archeologische en artistieke studie van de St.-Bavokerk, waarvan hij kanunnik was benoemd in 1894. Reeds in 1901 verscheen zijn monographie in-folio over deze kerk en weldra zou het onsterfelijk werk der gebroeders van Eyck het onderwerp uitmaken van een bijzondere studie van Monseigneur Van den Gheyn. In 1911, ten gevolge van de ontdekking in het Bisschoppelijk archief van nauwkeurige gegevens over de verkoop der luiken van het meesterwerk der Vlaamse Middeleeuwse schilderkunst verscheen een eerste artikel. Van toen af bewees Mgr. Van den Gheyn door een reeks studiën over de betekenis en de geschiedenis

van het veelluik verschenen na de oorlog 1914-18, zijn gevestigde waarde als geschiedschrijver. Zijn rol beperkte zich niet daarbij. Men kent de belangrijke rol die hij gespeeld heeft gedurende diezelfde oorlog bij het verduiken van het Lam Gods om het aan de hebzucht der Duitsers te onttrekken. Ook na de oorlog legde hij een buitengewone activiteit aan de dag om het meesterwerk volledig te Gent te krijgen. Gedurende de tweede wereldoorlog was hij ook zeer bedrijvig voor het nemen van zekerheidsmaatregelen voor het veelluik. Men mag gerust zeggen dat de naam van Gabriël Van den Gheyn onafscheidelijk geworden is van deze van het beroemde meesterwerk.

De belangstelling die Mgr. Van den Gheyn betoont voor het archeologisch en kunstpatrimonium van ons land en vooral van Gent, opende hem heel vlug de deuren der wetenschappelijke verenigingen en oudheidkundige commissies: de Koninklijke Academie voor Oudheidkunde van België (briefwisselend lid op 5 Februari 1893, titularis op 7 Juni 1896, jaarlijkse voorzitter tot tweemaal toe); de Société Historique et Littéraire de Tournai (briefwisselend lid in 1895); de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas (erelid in 1905), de Société des Sciences et des Arts du Hainaut (1909)¹. Ook werd hij briefwisselend lid van de Commissie voor Monumenten en Landschappen van Oost-Vlaanderen in 1904 (secretaris in 1906, onder-voorzitter in 1920); lid van de Commissie voor Monumenten en Stadsgezichten van Gent sedert 1898; lid der Bestuurscommissie van het Museum voor Oudheden (1896) en voorzitter sedert 1923. Steeds heeft hij een vooraanstaande rol gespeeld in al de archeologische problemen in stad en provincie door het gewicht van zijn raad en de vastheid van zijn karakter². Als stichtend lid (1893) en als voorzitter (1901) van de Maatschappij voor Geschied- en Oudheidkunde van Gent, leidde hij de besprekingen die de grote herstellingen der Gentse monumenten voorafgingen en de ontmanteling van de kuip van Gent voor gevolg hadden. Zijn diensten werden erkend door de Staat en de Kerk: titularis van de orden Bene Merenti (1928) en Pro Ecclesia et Pontifice (1933), is Mgr. Van den Gheyn tevens Commandeur in de Leopoldsorde (1947), Commandeur in de Kroonorde (1929), Officier der Ster van Roemenië (1938) en titularis van het Burgerkruis 1e Klas (1936).

(1) Hij is tevens lid van verscheidene Franse oudheidkundige verenigingen: Caen (1896), Compiègne (1896); Tours (1913).

(2) Voegen wij hierbij dat Mgr. Van den Gheyn ook lid is, sedert 1896, van de Commissie der Gevangenissen van Gent. Hij werd voorzitter in 1937.

LIJST DER WERKEN VAN MGR. VAN DEN GHEYN³

THEOLOGIE, WIJSBEGEERTE, GESCHIEDENIS DER GODSDIENSTEN

- Une leçon de morale à propos de la mort d'Octave Feuillet (in het tijdschrift *Précis historique*, 1886).
- Iets over kerkzang (*Dietsche Warande*, 1888).
- Le Panthéisme dans l'Inde (*Mémoires de la Société littéraire de l'Université de Louvain*, 1889).
- La Religion, son origine et sa définition. Gand, 1890, in-8°, 131 blz.
- La définition de la religion d'après St. Thomas d'Aquin (*Annales de Philosophie Chrétienne*, 1891).

KUNSTGESCHIEDENIS

Polychromie der kerkelijke gebouwen en der graven.

- Convient-il, et dans quelle mesure, d'encourager la polychromie des édifices religieux (*Fédération historique et archéol. de Belgique. Congrès de Charleroi*, 1888).
- Les Caveaux polychromés en Flandre, Gand, 1889, in-8°, 35 blz.
- De Kapel van 't Claeitje te Brugge (*Dietsche Warande*, 1889).
- Les tombeaux polychromés en Zélande (*Ann. Soc. archéol. Bruxelles*, 1890).
- La polychromie funéraire en Belgique (*Bull. Acad. Arch. B.*, 1894).
- Les Caveaux polychromés de la chapelle du St. Sang à Bruges (*Ann. Acad. Arch. B.*, 1897).
- Les fresques de la Leugemeete (*Bull. M.G.O. Gent*, 1899).
- La peinture murale découverte en l'église St.-Martin d'Alost (*Bull. M.G.O. Gent*, 1903).
- Les peintures murales de la Collégiale de Termonde (*Ann. Acad. Arch. B.*, 1907 en 1903; ook in *Apollo*, 1942).
- Des mesures à prendre pour la Conservation des fresques anciennes de nos églises (*Fédération historique et archéol. de Belgique. Congrès de Liège*, 1909).
- Les peintures murales à la Crypte de St. Bavon (*Bull. M.G.O. Gent*, 1937).

De van Eyck's en Het Lam Gods

- Autour de la tombe d'Hubert van Eyck (*Bull. Acad. Arch. B.*, 1896).
- Quelques documents inédits à propos de deux tableaux célèbres (*Bull. M.G.O. Gent*, 1900).
- Exposition van Eyck à Gand (*Bull. Acad. Arch. B.*, 1906).
- L'origine gantoise du rétable de l'Agneau Mystique (*Bull. M.G.O. Gent*, 1911).
- A propos de la vente des volets de l'Agneau Mystique (*Bull. Acad. Arch. B.*, 1911).
- L'Agneau Mystique sous l'occupation allemande (*Hand. M.G.O. Gent*, 1919).
- L'Adoration de l'Agneau Mystique brièvement interprétée. Gent, 1920, in -8°, 100 bl.
- L'interprétation du Rétable de l'Agneau Mystique (*Hand. M.G.O. Gent*, 1920).
- Le Rétable de l'Agneau Mystique des frères van Eyck. Gand, 1921, in-8°, 90 blz.
- Dieu le Père figure-t-il sur le Rétable de l'Agneau Mystique (*Hand. M.G.O. Gent*, 1921).
- La vente d'Adam et d'Eve en 1860 (*Bull. Acad. Arch. B.*, 1921).
- Le retour de l'Agneau Mystique en 1815 (*Bull. Acad. Arch. B.*, 1921).
- L'iconographie de Dieu le Père (*Gand Artistique*, 1922).

(3) *Hand. of Bull. M.G.O. Gent* = *Handelingen of Bulletin der Maatschappij voor Geschied. en Oudheidkunde van Gent*.

Ann. of Bull. Acad. Arch. B = *Annales of Bulletins de l'Académie d'Archéologie de Belgique*.

- Le Conseil de Fabrique de St.-Bavon et l'Exposition des Primitifs de Paris (*Gand Artistique*, 1923).
- La chapelle de Josse Vijdt à St.-Bavon et la restauration des verrières (*Gand Artistique*, 1923).
- Les inscriptions sur le polyptique des Van Eyck (*Bull. M.G.O.Gent*, 1924).
- Le Rétable de l'Agneau Mystique en danger (*Gand Artistique*, 1926).
- L'inscription sur le rétable de l'Agneau Mystique (*Bull. M.G.O.Gent*, 1932).
- Van Eycks Aanbidding van het Lam en de Liturgie, Gent, 1932, in 8° (10 blz).
- Le Rétable de l'Agneau sous la menace du danger (*Bull. M.G.O.Gent*, 1936).
- Les tribulations de l'Agneau Mystique (*Revue belge d'Archéol. et d'Hist. de l'Art*, 1945).
- L'Odyssée de l'Agneau Mystique pendant la guerre de 1940 (*Hand. M.G.O. Gent*, nieuwe reeks, 1945).
- De van Eyck-dagen, 1945. Openingsrede (*Hand. M.G.O.Gent*, nieuwe reeks, 1945).
- L'Agneau Mystique. Trois faits qui s'y rapportent. Gand, 1951.
- L'Agneau Mystique, à qui appartient-il ? Gent, 1951.

Verscheidene

- De la conservation des tableaux anciens (*Bull. M.G.O.Gent*, 1895).
- L'aliénation des œuvres d'Art (*Ann. Acad. Arch. B.*, 1896).
- Les raisons à faire prévaloir contre l'envoi aux expositions d'art rétrospectif des objets appartenant aux dépôts publics (*Ann. du Congrès d'Hist. et d'Arch. Gand*, 1907).
- Un portrait inconnu de l'évêque Triest (*Bull. M.G.O.Gent*, 1912).
- La conservation des tableaux anciens dans nos églises (*Bull. de la Com. d'Art et d'Archéologie*, 1928).
- Les Peintres-Verriers à Gand (*Bull. de la Com. d'Art et d'Archéologie*, 1929).
- La Schola Cantorum de St.-Bavon à Gand (*Musica Sacra*, 1931).
- L'Art appliqué aux champs (*Gand Artistique*, 1924).

OUDEHEIDKUNDE

- De Speeltuigen te Babylon. Gent, 1887.
- De St.-Jacobs-, de St.-Michiels-, de St.-Baafs-, de St.-Annakerk te Gent (*Het Belfort*, 1891).
- A propos de la restauration du Château des Comtes de Flandre à Gand (*Bull. Acad. Arch. B.*, 1895).
- Quelques réflexions sur le mobilier de nos églises restaurées (*Bull. M.G.O. Gent*, 1897).
- Quelques notes sur l'architecture italienne (*Bull. M.G.O. Gent*, 1898).
- Les fresques de la Leugemeete (*Bull. M.G.O. Gent*, 1899).
- Convient-il, et dans quel sens, de décorer de peintures le grand vestibule de l'Hôtel de Ville de Gand (*Bull. M.G.O. Gent*, 1899).
- Le dégagement de l'Achter-Sikkel (*Bull. M.G.O. Gent*, 1901).
- Les sarcophages byzantins de Ravenne (*Bull. M.G.O. Gent*, 1901).
- La Cathédrale de St.-Bavon à Gand. Gand, 1901, in fol.
- Le chapiteau byzantin (*Bull. Acad. Arch. B.*, 1903).
- Le rôle des Sociétés d'Archéologie en Belgique. Turnhout, 1904.
- L'église de Nieuwenhove et la tour de St.-Michel à Gand (*Bull. M.G.O. Gent*, 1905).
- Les églises de Gand (in *Gand. Guide illustré*, Gent, 1905, in-8°).
- L'ameublement du chœur de St.-Bavon à Gand (*Bull. M.G.O. Gent*, 1910).
- Le dégagement du cloître de l'abbaye de St.-Pierre à Gand (*Bull. M.G.O. Gent*, 1911).
- Pour les églises sinistrées en Belgique. Gent, 1919.
- Le cloître de l'abbaye de St.-Pierre à Gand (*Gand artistique*, 1925).
- De la nécessité de veiller à la formation d'artistes capables de conserver et de restaurer les anciens monuments (*Bull. d'Art et d'Archéol.*, 1934).

- Les anciennes verrières de la Cathédrale de St.-Bavon (*Revue belge d'Arch. et d'Hist. de l'Art*, 1943).
- In *Inventaire archéologique de Gand*, van 1897 tot 1905, de volgende artikels : St.-Baafsabdij : muurschilderingen van de refter, fragmenten van Romaanse doopvonten ; St. Baafshoofdkerk : Preekstoel, Koperen Koorkeledaars, Houten Christusbeeld, schilderij (St. Bavo) van Rubens, Koorstoelen, Hoofdaltaar, Kandelaaar-lezenaars, grauw-schilderijen van Van Reysschoot, Lezenaar der Koorzangers, Koorkap gezegd van St. Livinus, Evangelarium gezegd van St. Livinus.
- In *Oudheidkundig Inventaris van Oost-Vlaanderen* (1911-1915) : Aalst, Balegem, Bellem, Beveren-Waas, Bottelare, Gavere, Kalken, Laarne, Meerendree, Rupelmonde.

GESCHIEDENIS

- Le voyage de Napoléon en 1810 (*Bull. Acad. Arch. B.*, 1923).
- Maurice, prince de Broglie, XIXe évêque de Gand (*Hand. M.G.O.Gent*, 1923).
- Les Te-Deum à St.-Bavon sous la Révolution Brabançonne (*Bull. M.G.O.Gent*, 1925).
- Le diocèse de Gand et le premier siècle de l'indépendance belge. Gent, 1932, in 8°.
- De geschiedenis van het St.-Lievenscollege (*De Kronijke. Oudleerlingenbond van het St.-Lievenscollege*, 1951).

NECROLOGISCHE ARTIKELS.

- Baron Bethune (*Het Belfort*, 1894), Baron de Maere d'Aertrycke (*Bull. M.G.O. Gent*, 1901), Jules Lacquet (*Ibid.*, 1907), Ferdinand van der Haeghen (*Ibid.*, 1913), Victor van der Haeghen (*Ibid.*, 1916), Monseigneur Stillemans (*Ibid.*, 1919), Victor Fris (*Ibid.*, 1925 en *Bull. Acad. Arch. B.*, 1926), Jules van den Heuvel (*Bull. M.G.O.Gent*, 1928), Henri Pirenne (*Ibid.*, 1934), Paul Bergmans (*Ibid.*, 1934), Schoorman (*Ibid.*, 1934).

BIOGRAFISCHE NOTA'S.

- Felix de Vigne (*Bull. M.G.O.Gent*, 1906), Oscar Sinia (*Gand Artistique*, 1925), Graaf de Nédonchel en Eugène Soil (*Bull. Soc. hist. et arch. de Tournai*, 1901).

HULDEBETOGINGEN

- Aux anciens élèves de l'Institut St.-Liévin, victimes de la grande guerre. Gent, 1919.
- Les Etudiants de l'Université de Gand morts pour la Patrie. Gent, 1919.
- Remise des adresses aux membres déportés de la Société d'Histoire et d'Archéologie de Gand (*Bull. M.G.O.Gent*, 1920).
- Inauguration de la plaque commémorative dédiée aux Alliés de la Belgique. (*Bull. M.G.O.Gent*, 1922).
- Le XXVe anniversaire de la Société d'Histoire et d'Archéologie de Gand (*Bull. M.G.O.Gent*, 1920).

VERSLAGEN.

- Als secretaris en voorzitter van de Maatschappij voor Geschied- en Oudheidkunde van Gent en als ondervoorzitter van de Provinciale Commissie voor Monumenten en Zichten heeft Monseigneur van den Gheyn tal van jaarlijkse verslagen over de toestand van die organismen opgesteld. Men zal die verslagen vinden in het *Bulletijn* van die Maatschappij van 1898 tot 1912 en in het *Bulletin de la Commission royale des Monuments*, van 1906 tot 1931 - Add. : Le 25e anniversaire de ma présidence à la Société d'Histoire et d'Archéologie de Gand (*Bull. M.G.O.Gent*, 1927), en A la Société d'Histoire et d'Archéologie de Gand. Souvenirs de guerre (*Ibid.*, 1920).